

Դերենիկ Դեմիրճյանի գրական հարուստ ժառանգության մեջ քիչ չեն մաս երգիծական պատմվածքներն ու ֆելիետոնները, որոնք գրվել են հատկապես 20-30-ական թվականներին Ահա թե ի՛նչ է ասում այդ մասին մե գրողը իր ինքնակենսագրության մեջ. «Զսանական թվերին և երեսնական առաջին կեսին ես, ի միջի այլոց, զբաղվում էի ժուռնալիստիկայով, ֆելիետոններով, այցելու էի գործարանները, կոլխոզները, գրում ակնակներ: Գրում էի մաս յումորիստական պատմվածքներ. գրեցի «Համառոտ անմահներ և հավերժական մահկանացուներ» երգիծական վիպակի սկիզբը: Մկեցի մի այլ վիպակ՝ «Բազալտ ընկերություն», որ սկսեց տպվել «Կարմիր մոծակ» երգիծաբանական ժուռնալում և նրա հետ միասին և դադարեց: Մի քանի երգիծական պատմվածքներ գրեցի մաս «վերելք» ամսագրում»:

Այդ երգիծական պատմվածքներից և ֆելիետոններից 141-ը /19-ը տպագրվում են առաջին անգամ/ մամուլում տպագրվելուց հետո տեղ են գտել Դերենիկ Դեմիրճյանի Երկերի ժողովածու /տասնչորս հատորով/ 5-րդ հատորում /Երևան, 1982/: Հատորի կազմողների //Շավիղ Գրիգորյան, Միլվա Մեսրոպյան ուշադրությունից վրիպել թ Դեմիրճյանի երգիծական պատմվածքներից մեկը՝ «Ավազակը», որն առաջին անգամ «Գրական երես» ընդհանուր խորագրի տակ տպագրվել է 1931թ. «Կարմիր զինվոր» թերթի դեկտեմբերի 20-ի թիվ 135-ում: Ավելի քան 70 տարի առաջ տպագրված այս պատմվածքը Դեմիրճյանի հաջողված գործերից է և այսօր էլ չի կորցրել իր հնչեղությունը: Այն միանգամայն թյուրիմացաբար է դուրս մնացել գրողի Երկերի ժողովածուի ակադեմիական հրատարակության 14 հատորյակի 5-րդ հատորից:

Ընթերցողի ուշադրությանն ենք ներկայացնում այդ պատմվածքը:

Դ. ԴԵՄՈԿՐԱՏ

ԱՎԱԶԱԿԸ

Երևակայում եք, ընթերցող:

Մի իսկական ավազակ, մի ավազակ իսկական, մի խոսքով ըստ ամենայնի ավազակ սարից գալիս է ներս ընկնում մի Սրբոյի տուն, հրացանը դեմ անում Արքային, ոտը խփում գետնին, հետո հրացանը ձեռքին գնում բազմում է թախտի վրա ...

Ու մնում:

Հետո: Հետո սպասում է Սրբոն, թե ինչ է անելու ավազակը:

Մեկ օր, երկու օր, երեք օր:

Ավազակը ծանր ընկել մնացել է: Միտք է անում Սրբոն:

- Լավ, ի՞նչ է այս ավազակի ծրագիրը:

Ու դիմում է Սրբոն ավազակին.

- Լսիր, բարեկամ, ինչ եմ ասում ... - Գնալու՞ ես թե ոչ:

- Այ, ես էլ հենց դրա վրա եմ մտածում:

- Ինչ կա մտածելու: Գնացողը ... կգնա ...

- Ես էլ հենց այդ եմ ասում: Ինչ որ է՝ կխորհրդակցենք այդ մասին: Յամաճայնության կգանք:

- Ի՞նչ պիտի խորհրդակցենք կամ համաճայնության գանք: Ահա ես համաճայն եմ - ուղղակի վեր կաց գնա - պոծավ գնա՛ց ...

- Գնալը կգնա՛մ:

Դե որ կգնաս՝ գնա էլի՞:

- Այ, երբ որ գնալիս կգա՝ կգնամ:

- Ե՞րբ պիտի գնալդ գա:

- Երբ որ գնալու եղա:

- Այսինքն ուզում ես գնալ ու չես կարողանում գնալ թե ի՞նչ, չեմ հասկանում:

Սրբոն մնացել է զարմացած:

- Չեմ հասկանում: Կարգին մի բան ասա: Ախր սրա վերջին ի՞նչ է լինելու:

- Մի բան կանենք:

- Ես հարևաններին կկանչեմ:

- Ավելի լավ, կանչիր, բանակցենք:

- Է, լավ, քեզնից չի՞ կախված գնալդ:

- Ոչ:

- Ուզո՞ւմ ես օգնեմ քեզ, որ գնաս:

- Չէ, ես ինքս կգնամ: /Մի քիչ հե՛տ քաշվիր/:

- Ախր ինչո՞ւ, է՛ ... Ահա՛, քաշվեցի, դե՛ գնա:

- Ծը, ուրիշի գործերի մեջ մի՛ խառնվի: Ի՛նչ բան ունես մեջը ...

«Ուրիշի գործերի» - Սրբոն արաքվում է հերսից: Թե ինքը ինքն է՛ ինչո՞ւ է իր գործը ուրիշինը, իսկ թե իրգործը իրենն է՛ ուրիշը՝ ո՞վ է ...

- Լսի՛ր, ինձ մի հասկացրու: Իսկի առհասարակ է՞լ մտադիր չես գնալու:

- Առհասարակ տեսնեմք ... Ուտդ քաշի՛ է՛ն կողմ:

- Ախր ինչո՞ւ է՛: Միմեկ ես դռանը ... Դո՞ւրս գնամ, ի՞նչ է:

- Քաշվի՛, ասում եմ քեզ, անհանգիստ մի՛ անի ինձ:- Ե՛ս եմ անհանգիստ անում քե՞զ, թե՞ դու ինձ:

- Տո՛ էսպես բա՞ն եք տեսել: Տունը իմը, եկել ես ինձ անհանգստացնում ու ինձ ես ասում անհան-

գի՛ստ /Շրա՛խկ, մի հատ Սրբոյի երեսին/:

- Քեզ հետ չե՛մ, որ ասում եմ հանգիստ կաց:

Էհ, ի՞նչ պիտի անի Սրբոն: Ուժը չի պատում թե ինքը խփի:

- Հաբ, դե լավ: Խփելը խփեցիր, ձեռիցդ եկածն արիր: Է՞լ բան ունես ասելու հիմի՞:

- Ասիր ու պոծա՞ր: Ինչո՞ւ չես դուրս գալիս այս տանից:

- Յա՛ ...

- Բա ի՞նչ. ուզում ես ներսը մնաս, որ քնած ժամանակս բան-ման թողնե՞ս, ավազակ շան որդի:

- Յա՛, յա՛ ...

- Դե, ապա՞, յայլա. ես պառկում եմ քնելու: Ռա՞դ եղի:

Մի հատ էլ շրխկացրեց ու հանկարծ գոռաց.

- Շա՛ն որդի, տես ի՛նչպես էլ ձեռս ցավեց: Արի ու սրանց պեսին մի սպանի:

Տվեց հրացանի կոթը Սրբոյի հետույքին ու դուրս գցեց:

Ու կանգնած է Սրբոն իր տան դռան: Ավազակն էլ հրացանը պատուհանից բռնել է դուրս, որ Սրբոն չհարձակվի ... ավազակի վրա:

Այսինքն տունը պաշտպանում է ավազակներից ...

Աշխարհի բոլորայանը մտիկ:

- Այսպես է անում ճապոնական իմպերիալիզմը Մանջուրիայում:

Եվ բոլոր արմատական լիբերալ չափավոր ավազակները գաղութային երկրներում: